PROPAGANDA RĂZBOIULUI ŞI CONSTRUCŢIA IDENTITĂŢII NAŢIONALE

Mihaela ȘMALENEA,

studentă, anul IV, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.346.8:659.4:355.4 E-mail : smaleneamihaela@gmail.com

Propaganda de război reprezintă un mijloc strategic prin care atât statele, cât şi actorii non-statali influențează populația, justifică acțiuni militare şi modelează percepții colective. Acest fenomen are consecințe semnificative pe plan juridic, politic şi social, fiind reglementat internațional şi integrat în tacticile actuale de influență informațională.

Relevanța temei este accentuată de instabilitatea geopolitică actuală, în care dezinformarea şi războiul informațional sunt utilizate pentru a submina securitatea statelor. Cazuri recente, precum agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei, ilustrează pericolul real al propagandei, în special în zone sensibile, cum este Republica Moldova.

Din perspectiva dreptului internațional, propaganda de război este interzisă prin instrumente precum articolul 20 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice[1, art.20], care obligă statele să prevadă sancțiuni legale împotriva promovării războiului şi a discursului instigator la ură. Totuşi, aplicarea acestor prevederi este inegală, iar în unele state legislația este vagă sau absentă, ceea ce permite folosirea propagandei ca instrument politic. Convențiile de la Geneva, deşi nu interzic direct propaganda, stabilesc norme umanitare care pot fi interpretate ca restricții indirecte. Statutul de la Roma [2] incriminează instigarea la crime internaționale, fiind relevant în cazuri precum genocidul din Rwanda. În context european, Uniunea Europeană a adoptat Codul de bune practici [3] privind dezinformarea pentru a combate manipularea informațională, însă provocarea rămâne echilibrul delicat între protejarea securității informaționale şi garantarea libertății de exprimare.

Propaganda de război are un impact major nu doar asupra statelor aflate în conflict, ci şi asupra securității globale, fiind folosită pentru justificarea agresiunilor, destabilizarea regiunilor, influențarea alegerilor şi subminarea guvernelor. Aceasta poate încălca suveranitatea statelor, aşa cum s-a observat în intervențiile Rusiei în Ucraina, Georgia şi Moldova. În timp ce regimurile autoritare folosesc propaganda pentru controlul societății, democrațiile impun limite stricte în combaterea discursului de ură şi extremismului, aşa cum demonstrează legislația din Germania şi Franța. Exemple istorice, inclusiv din România, arată cum propaganda a fost instrument de mobilizare națională în timpul războaielor mondiale. Astăzi, noile tehnologii amplifică eficiența propagandei, crescând provocările privind reglementarea ei şi menținerea echilibrului între libertatea de exprimare şi securitatea informațională.

Infracțiunea de propagandă a războiului, reglementată de art. 140 din Codul Penal al Republicii Moldova [4], constă în răspândirea de informații tendențioase, inventate sau instigatoare la război, care afectează pacea și securitatea internațională. Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale ce asigură coexistența pașnică între state. Propaganda poate fi realizată prin diverse mijloace – tradiționale (presa, afișe, filme) sau digitale (rețele sociale, deepfake-uri, boți), iar efectul său este amplificat de noile tehnologii. Libertatea de exprimare, deși garantată, poate fi restrânsă atunci când pune în pericol ordinea publică sau incită la violență și conflicte armate. Propaganda de război trebuie distinsă de instigarea la violență pe motive de prejudecată, întrucât prima vizează conflicte internaționale, iar cea din urmă afectează coeziunea internă.

Comparativ cu alte infracțiuni, cum ar fi instigarea la acțiuni violente pe motive de prejudecată (art. 346 CP RM) sau instigarea în scop terorist (art. 279 CP RM), propaganda războiului se diferențiază prin scopul său, care vizează susținerea unui conflict armat între state. În schimb, instigarea pe motive de prejudecată are un caracter intern, iar cea teroristă urmărește declanșarea unor acte teroriste ce pun în pericol securitatea publică.

Republica Moldova nu are încă un cadru juridic eficient pentru a combate propaganda de război în era digitală, ceea ce creează riscuri de abuz și afectează libertatea de exprimare.

În cele din urmă, venim cu unele recomandări:

- Substituirea expresiei vagi „informații tendențioase” cu o formulare precisă: „informații false, distorsionate, fabricate sau manipulate cu intenția de a incita la conflict militar ori ostilitate între state”. Aceasta aduce predictibilitate și reduce riscul interpretărilor abuzive, conform art. 23 din Constituția Republicii Moldova.
- Completarea textului legal al dispoziției normei de la art.140 CP RM astfel încât fapta de propagandă a războiului să fie comisă prin intermediul „tehnologiilor informaționale, rețelele de socializare, platformele digitale, transmisiunile online sau inteligența artificială”, recunoscând astfel rolul mediului digital modern în răspândirea propagandei de război.
- Extinderea categoriilor de persoane responsabile pentru propagandă, incluzând nu doar demnitarii și funcționarii publici, ci și jurnaliști, administratori de platforme digitale, fondatori de instituții media, influenceri cu audiență semnificativă, precum și persoane din domeniul securității informaționale și educației publice.
- Introducerea unei pedepse mai aspre pentru faptele de propagandă comise în situații de conflict armat, stare de urgență sau excepțională, sau care au provocat tulburări grave ale ordinii publice, reflectând pericolul social sporit și impactul destabilizator al acestor acte.

Referințe:

1. PACT INTERNATIONAL Nr. 31din 16-12-1966 cu privire la drepturile civile și politice. Publicat în Tratate Internationale Nr. 1 din 30.12.1998, alin.(1), art. 20).
2. Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE. Publicat în Monitorul Oficial nr. 211 din 28 martie 2002. Emitent: Curtea Penala Internațională.
3. Codul de bune practici privind dezinformarea (2022), [accesat: 04 iulie 2025]. Disponibil: https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/policies/code-practice-disinformation
4. CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA Nr. 985 din 18-04-2002. Publicat în Monitorul Oficial la data de 14-04-2009.

Recomandat
***Dorina GUREV**, dr. în dr., conf.univ*